

Význam zápolia a systém jeho riadenia v budúcej možnej vojne

Generálmajor Jozef Činčár

Úloha a miesto zápolia sa menila s rozvojom vojen. S rastom masovosti armád a zdokonalením ich výzbroja nadobúda na význame v ozbrojenom zápase aj zápolie. To sa výraznejšie ukázalo v prvej svetovej vojne. Táto vojna zasiahla takmer celé územie Európy a čiastočne aj Afriky. Obrobené sily bojujúcich armád dosiahli 110 mil. vojakov. Zápolie bojujúcich a ostatných koalíčných štátov muselo zabezpečiť bojujúce armády ľudskými aj materiálne technickými resursami. V tejto vojne sa však osudy vojny riešili na bojiskách a nedochádza k výraznejšej bojovej činnosti v zápolí.

Druhá svetová vojna zachvátila už územie Európy, sev. Afriky, juhovýchodnej a východnej Ázie, Indonézie a Oceánie. Bojovalo sa taktiež takmer na všetkých moriach a oceánoch. Širokého rozmachu dosiahli vzdušné operácie, v ktorých okrem bezprostredného pôsobenia na bojujúce vojská, dochádza k masovému bombardovaniu a ničeniu hospodárskeho a ľudského potenciálu v hlbokom zápolí.

Je to najmä bombardovanie Nemecka strategickým letectvom USA a Anglie, ktoré sťažovalo vojnovú výrobu a záporne pôsobilo na morálne politický stav obyvateľstva.

Údery nemeckého letectva vo vojne proti SSSR, okrem začiatočného obdobia, v podstate nepresahovali prifrontové pásmo. Od roku 1943, kedy iniciatíva aj vo vzduchu prešla do rúk sovietskej armády, efektívnych úderov zo vzduchu proti teritóriu SSSR prakticky nebolo. Úspešnejšie bolo letecké bombardovanie Anglie na začiatku vojny v tzv. boji o Angliu a ďalej od roku 1944 raketami V-1 a V-2. Vojský

efekt týchto úderov však nebol rozhodujúci.

Údery atómovými pumami na japonské mestá Nagasaki a Hirošimu v r. 1945 zahájili novú éru vo vedení vojen.

Aj keď v tejto dobe bolo o výsledku vojny prakticky rozhodnuté a použitie atómových pum k porážke Japonska nebolo nutné, použili USA tieto nové zbrane s cieľom politického a vojenského zastrašovania a vydierania. Veď celé obdobie od skončenia 2. svetovej vojny je poznamenané ich hrozbou.

Po výrobe atómovej pumy v SSSR dochádza k prudkému rozvoju v konštrukcii a výrobe jadrových a termojadrových zbraní.

V povojnových rokoch dozrievajú búrlivého rozvoja rakety všetkých druhov a stupňov. Najmä strategické rakety a z nich medzikontinentálne a orbitálne vytvorili predpoklady dopravy jadrových náloží na akékoľvek miesto na zemskom povrchu.

Okrem toho mohutný rozvoj raketovej techniky vytvoril predpoklady pre postupné ovládnutie kozmu. Už dneska sa kozmického priestoru využíva pre vedenie strategického prieskumu z umelých družíc z čoho a reálne sa plánuje s umiestnením prostriedkov velenia, napadnutia a obrany v kozmickom priestore. Tým sa rozširuje okruh pôsobnosti ozbrojených síl a obzvlášť zápolia i o protiraketovú a protikozmickú obranu.

Tento prudký technický rozvoj mal okrem politických aspektov zásadný vplyv aj na formulovanie vojenskej doktríny, stratégie, operačného umenia a taktiky všetkých štátov a armád.

Preto prípadná tretia svetová vojna by bola vedená úplne iným spôsobom ako

druhá svetová vojna. Použitie rakiet, predovšetkým s jadrovými náložami proti vojskám a zápolu by sa stalo rozhodujúcim prostriedkom vedenia súčasnej vojny.

Okrem týchto úderov by boli vojská a zápolie vystavené úderom biologických a otravných látok a v zápoli budú pôsobiť prieskumné, diverzné, taktické a operačné výsadky nepriateľa. Tým sa do značnej miery stiera rozdiel medzi frontou a zápolím v tom, že rozsah a sila ničenia bude rovnaká, alebo dokonca ešte väčšia v zápolí ako na fronte. V týchto podmienkach budú na zápolie kladené mimoriadne dôležité úlohy, zabezpečiť všetkým potrebným pre život a boj mnohomiliónové bojujúce armády a obyvateľstvo vlastného štátu.

Preto k dosiahnutiu víťazstva v terajšom ozbrojenom zápase sú nutné nielen dobre pripravené ozbrojené sily, ale aj pevné, dobre pripravené a cieľavedome riadené zápolie.

ČO JE TREBA ROZUMIEŤ POD POJMOM ZÁPOLIE?

Pod pojmom zápolie rozumieme celé územie vlastného štátu a v širšom pojmí celé územie koalície štátov za frontovým pásmom, všetko obyvateľstvo, surovinné zdroje, priemysel, poľnohospodárstvo, komunikácie a spoje, prostriedky dopravy, vedu, techniku a kultúru, tzn. všetko ľudské, materiálne a morálne bohatstvo a systém riadenia štátu alebo koalície.

Pod pojmom teritória chápeme územie toho ktorého štátu nezávisle na zadnej hranici frontového pásma.

Zápolie je teda pojem strategický, kdežto teritórium je pojem politicko-správny.

Úloha a miesto teritória štátu v súčasnom ozbrojenom zápase bude závisieť od:

- geografickej polohy,
- jeho vojenskej a hospodárskej sily,
- politického riadenia,
- úlohy v rámci koalície,
- operačnej pripravenosti štátneho územia.

Rozsah ničenia bude závisieť od úlohy a miesta toho ktorého štátu v ozbrojenom zápase.

Tak územia štátov, ktoré sú v prvom strategickom slede štátov Varšavskej zmluvy a NATO, môžu byť zasiahnuté už v prvom údere jadrovými údermi všetkými druhmi taktických, operačne taktických a

čistočne i strategických rakiet a letectva. Súčasne s údermi môže byť prenesená bojová činnosť pozemných vojsk i vzdušných výsadek na ich územie. To kladie zvlášť vysoké nároky na stálu vysokú bojovú pohotovosť ich ozbrojených síl a teritória. Zvláštnosťou štátov ďalších sledoch a hlavne za morom je to, že zo začiatku budú podliehať iba úderom strategických, prípadne operačných prostriedkov.

HLAVNÉ ÚLOHY TERITÓRIA

1. Zabezpečiť stálu, vysokú bojovú pripravenosť a pohotovosť ozbrojených síl, politického a hospodárskeho riadenia štátu.

2. Zabezpečiť včasnú mobilizáciu ozbrojených síl a národného hospodárstva a dopĺňovanie vojsk vyčlenenými zálohami.

3. Zabezpečiť účinnú obranu a ochranu štátu, najmä protivzdušnú a protiraketovú obranu, ďalej ochranu proti ZHN, ochranu dôležitých objektov a zariadení pred nepriateľskými výsadekami a diverznou činnosťou. Zabezpečiť klud a poriadok na území štátu.

4. Zabezpečiť všetkými materiálne technickými a zdravotníckymi prostriedkami bojujúce vojská a obyvateľstvo a mohutný rozvoj vedy a techniky.

5. Zabezpečiť vysoký morálne politický stav vojsk a obyvateľstva v zápolí a ovplyvňovať tak aj morálku bojujúcich vojsk na fronte.

Tieto úlohy bude teritórium plniť v priebehu celej vojny. V závislosti od vojenskopolitickej situácie bude sa meniť aj význam jednotlivých úloh. Tak v začiatkovom období bude rozhodujúca stála vysoká bojová pohotovosť, morálne politický stav a pripravenosť a zabezpečenie ozbrojených síl a teritória. Ďalej v priebehu dlhotrvajúcej vojny to bude zabezpečenie bojujúcich vojsk ľudskými a materiálne technickými zdrojmi a rozvoj vedy a techniky.

Na splnenie uvedených úloh bude mať vplyv aj organizácia a systém riadenia. Vo vojne tento systém bude v plnom rozsahu podriadený politickovojským záujmom a tomu bude zodpovedať aj jeho organizácia.

V dôsledku zložitosti prípravy a požiadaviek na pohotovosť ozbrojených síl a teritória musia byť vojenské, politické, štátne, hospodárske a spoločenské orgány, a organizácie štátu organizované tak, aby v prípade ozbrojeného zápasu zabezpečili plnenie týchto zložitých úloh. Prítom táto

organizácia v mieri by mala byť taká, aby v maximálne krátkom čase a bez podstatných organizačných zmien zabezpečovala prechod na organizáciu vojnovú.

POLITICKÉ RIADENIE

Pri určovaní úlohy a miesta politického riadenia v príprave a vedení ozbrojeného zápasu vychádzame z marxistického leninského stanoviska, že vojna je pokračovaním politiky prostriedkami ozbrojeného násillia; nie je sama o sebe cieľom, ale prostriedkom pre uskutočňovanie politických cieľov.

Podstata vojny ako pokračovanie politiky sa zmenou techniky a výzbroje nemení. Niektorí imperialistickí ideológovia však tvrdia, že v nových podmienkach termojadrovej a raketovej vojny vojenské orgány preberajú do svojich rúk riadenie štátu. Závislosť vojny na politike vidia ako výraz záujmov celej spoločnosti, predovšetkým vo sfére zahraničnej politiky. Na tejto platforme sa snažia politici a vojenski teoretici zakryť a zmazať antagonisticke, triedne rozpory súčasnej kapitalistickej spoločnosti a pripravovať národy svojich štátov k vojne. Na príklade nášho najbližšieho suseda — NSR vidíme, že v niektorých prípadoch nie bezúspešne.

Tak bývalý generál hiterovskej armády Rendulic vo svojej stati „Výzbroj našej politiky“ prehlasuje: „Atómové zbrane priniesli do foriem vojny a do vzájomných vzťahov vojny a politiky radikálne zmeny... Atómová vojna ako prostriedok politiky stratila svoj význam: [Citované z Vojenskej stratégie str. 34].

Prednosťou socialistického štátu je možnosť stanoviť zákony ozbrojeného zápasu a jeho všestranne zabezpečenie čo najobjektívnejšie a najsprávnejšie. Sú vytvárané priaznivé objektívne podmienky ako pre plánovitú všestrannú prípravu ozbrojených síl a teritória, tak aj pre najširšiu uvedomelú účasť obyvateľstva na obrane zeme. K realizácii týchto predpokladov je však potreba práve politickým riadením usmerniť túto činnosť.

Charakteristickým rysom socialistického štátu je to, že vojna nevplyva z jeho vnútorných zákonov. Naopak socialistický štát používa sily k obrane mieru. Preto posilovanie obrannej sily každého socialistického štátu je jednou z hlavných úloh politického riadenia a jednou z hlavných ciest mierového spolunažívania.

Vedúcou politickou silou v socialistic-

kých štátoch sú komunistické a robotnícke strany.

Preto vedúca úloha strany ako v mieri, tak aj vo vojne je základným princípom systému riadenia. V príprave ozbrojeného zápasu strana bude riadiť prípravu ozbrojených síl a teritória stanovením vojenskopolitických cieľov a štátnej doktríny a zásadným usmerňovaním všetkých oblastí prípravy a riadenia štátu. Vo vojne bude rozhodujúca i naďalej vedúca úloha strany a meniť sa budú iba formy stranickopolitického riadenia. Zvýši sa úloha aparátu politického riadenia. Tak predsedníctvo a VKO KŠC v našich podmienkach bude riešiť operatívne zásadné otázky obrany a života štátu.

Politické orgány na miestach budú usmerňovať štátne, hospodárske, spoločenské orgány a organizácie na odpovedajúcich stupňoch. Odpovedajúci vplyv budú uplatňovať aj na vojenské orgány.

Miestne politické organizácie budú usmerňovať činnosť miestnych, výkonných a výrobných organizácií, hlavne ku splneniu úloh ve prospech bojujúcej armády.

Záverom môžeme povedať, že význam politického riadenia spočíva v tom, že práve v rukách politického riadenia je v podstate sústredená moc v štáte. Politické riadenie stanovuje aj vojenské ciele vojej politiky. Záleží preto vo veľkej miere aj na pevnosti a cieľavedomosti politického riadenia, aký bude výsledok budúcej vojny.

ŠTÁTNE RIADENIE

V obrannom systéme štátu má významnú úlohu aj štátna správa a to ako v príprave, tak aj pri vedení ozbrojeného zápasu. Bude plniť tieto hlavné úlohy:

1. Zabezpečiť úspešné vykonanie mobilizácie ozbrojených síl a ich doplňovanie ľudskými a materiálne technickými zdrojmi v priebehu vojny. Organizovať všestrannú pomoc ozbrojeným silám.

2. Zabezpečiť vykonanie mobilizácie národného hospodárstva a organizovať prechod na vojnové a prídelové hospodárstvo. Organizovať pracovnú povinnosť a rozdeľovanie pracovných síl.

3. Zabezpečiť prípravu obyvateľstva k obrane štátu a organizovať a riadiť ochranu obyvateľstva a materiálnych zdrojov štátu proti ZHN a zdravotnícke zabezpečenie.

4. Zabezpečiť zásobovanie národného hospodárstva a obyvateľstva.

5. Organizovat přípravu dopravy a spojů a ich zabezpečení na teritoriu.

6. Zabezpečovat výuku na školách.

Plnění těchto hlavních úloh je řízené nejvyššími orgány státní správy, tj. vládou a příslušnými resortními ministerstvy. Tieto orgány riadia okrem štátnej správy aj národné hospodárstvo štátu. Nižšie územné orgány štátneho riadenia už neriadia tú časť národného hospodárstva, ktorá je riadená výrobnými ministerstvami.

Zvláštne miesto v štáte má CO. Je to druh strategického zabezpečenia obrany štátu, ktorý je budovaný už v mieri s cieľom zabezpečiť potrebné podmienky pre politické, štátne a hospodárske riadenie štátu, pre udržanie potrebného chodu národného hospodárstva a života obyvateľstva v ozbrojenom zápase.

Organizačná štruktúra a systém riadenia CO musí vychádzať z úlohy a miesta CO v obrannom systéme štátu. CO môže teda byť organizovaná a riadená po linii vrcholných teritoriálnych orgánov štátnej správy až po jednotlivé závody a obce, pričom i výrobné hospodárske jednotky a organizácie plánujú a uskutočňujú potrebné opatrenia ako v mieri, tak aj za brannej pohotovosti. Takýto systém CO je u nás aj u väčšiny socialistických štátov.

V NSR je CO v podstate organizovaná a riadená vojenskými teritoriálnymi orgánmi, ktoré riešia úlohy likvidácie následkov, evakuáciu obyvateľstva a ostatné úlohy CO v súčinnosti s orgánmi štátnej správy a hospodárskymi orgánmi.

Obidve tieto riešenia majú svoje výhody a nevýhody. Jedno je však nesporné, že vojenské velenie by malo uplatňovať bezprostredný vplyv na stanovenie úloh CO a jeho organizáciu i na plnenie týchto úloh v mieri a za vojny.

HOSPODÁRSKE RIADENIE

S rastom masovosti armád a zdokonaľovaním ich technického a materiálneho vybavenia sa zvyšuje aj hospodársky význam zápolia. Skúsenosti z druhej svetovej vojny ukazujú, aké obrovské množstvo techniky a materiálu bolo potrebné vyrobiť k vedeniu vojny. Tak v USA v rokoch 1939—1945 bolo vyrobené 296 000 lietadiel, 86 000 tankov a 363 000 diel a minometov. V SSSR v rokoch 1941—1945 bolo vyrobené 150 000 lietadiel 110 000 tankov a 900 000 diel a minometov. Už tieto základné cifry ukazujú, aké množstvo aj ostat-

nej techniky a materiálu bolo vyrobené v týchto a v ostatných bojujúcich štátoch.

Národné hospodárstvo bude plniť v súčasných podmienkach pri príprave a vedení vojny tieto hlavné úlohy:

1. Zabezpečiť výrobu a dodávky vojenskej techniky a materiálu všetkých druhov k vyzbrojeniu, vystrojeniu a výžive ozbrojených síl a obyvateľstva do zahájenia ozbrojeného zápasu.

2. Zabezpečiť mobilizáciu ozbrojených síl a národného hospodárstva.

3. Zabezpečiť prechod na vojnové hospodárstvo a jeho riadenie.

4. Zabezpečiť materiálne technické zásobovanie ozbrojených síl v priebehu vojny.

5. Zabezpečiť životné potreby obyvateľstva.

Organizačná štruktúra a systém hospodárskeho riadenia musí byť prispôsobený tak, aby zabezpečil splnenie týchto úloh v príprave i vedení ozbrojeného zápasu. Mierová organizácia a systém riadenia bude v prvom rade vychádzať z ekonomických potrieb štátu. To znamená, že budú založené na ekonomických zásadách maximálnej efektívnosti a hospodárnosti. Stimuly hmotnej zainteresovanosti budú hlavnou ekonomickou pákou hospodárskeho riadenia.

So zahájením ozbrojeného zápasu vstupuje na prvé miesto úloha všestranne zabezpečiť ozbrojené sily aj na úkor civilného obyvateľstva. Výroba spotrebného priemyslu a služby budú podstatne omezené a priemyslová a poľnohospodárska výroba bude plniť hlavné úlohy v prospech ozbrojeného zápasu, pričom potreby obyvateľstva budú omezené na minimum.

Výroba pocíti tak nedostatok surovín a materiálu, ako aj odčerpanie väčšej časti mužských pracovníkov. To sa prejaví tiež v poľnohospodárstve. Negatívny vplyv na ekonomiku bude mať podstatné omedzenie železničnej a cestnej dopravy. Evakuácia obyvateľstva, atómové a letecké poplachy budú taktiež vo veľkej miere sťažovať výrobu.

Vychádzajúc z týchto podmienok bude veľmi dôležité stanoviť správne miesto a z toho vyplývajúce úlohy hospodárskeho riadenia v príprave a vedení ozbrojeného zápasu, ktoré by objektívne čo najviac zodpovedali pravdepodobnému priebehu ozbrojeného zápasu a mohli tak dať potrebné podklady pre reálne plánovanie materiálneho technického zabezpečenia potrieb ozbrojených síl a teritória.

Ak vezmeme do úvahy obrovský rozsah ničenia v zápolí hneď v prvých minútach vojny, bude určite zložitá organizovať vojenskú výrobu. Tú budú okrem iného sťažovať aj vysoká technická náročnosť, rozsiahla kooperácia v rámci príslušného štátu a koalície, ťažkosti s dopravou a ďalšie systematické úderý na dôležité ekonomické strediská. Preto je mimoriadne dôležité mať už skôr pripravené potrebné zásoby bojovej techniky, materiálu, pohonných hmôt a potravín. Vytvorenie potrebných zásob na celú vojnu nebude možné nielen z hľadiska ekonomického, ale aj z hľadiska potrebných skladovacích kapacít. Preto je dôležité stanoviť rozsah týchto zásob a zabezpečiť ich uskladnenie podľa potrieb operačných plánov. Tieto zásoby by mali byť vytvárané aspoň pre počítačové obdobie. Hlavným oborom prípravy ekonomiky štátu na vojnu je príprava priemyslu.

Ďalej je potrebné mať pripravené príslušné výrobné a energetické kapacity, ktoré by zabezpečili rýchly prechod na vojnovú výrobu. V niektorých špecificky zbrojných podnikoch sa vytvára „zakonzervovaná“ kapacita, ktorá napr. v USA číni asi 50 %. Pri príprave priemyslu je zároveň potrebné riešiť zabezpečenie jej životnosti, unifikáciu vojenskej a civilnej techniky, unifikáciu v rámci koalície atď.

Hlavnou úlohou poľnohospodárstva je zabezpečiť zásobovanie potravinami a surovinami ozbrojených síl, priemyslu a obyvateľstva. Mobilizácia ľudí a strojov, ale aj následky ničenia a zamorenia po jadrových a hlavne bakteriologických úderoch stavia pred poľnohospodárstvom nebyvajúce ťažkosti.

Mimoriadny význam pre obranyschopnosť zeme bude mať doprava. Musí zabezpečiť dopravu vojsk, techniky a materiálu všetkého druhu na bojiisko a chod vojnového národného hospodárstva. Postupne sa mení úloha jednotlivých druhov dopravy. Rastie význam najmä automobilnej a leteckej dopravy. Ale aj železničná doprava, i keď je nejzraniteľnejšia, má v súčasnej dobe významné miesto a čo sa týka zápolia, aj naďalej zostane ako hlavný druh dopravy. Veľmi zraniteľná bude najmä elektrická trakcia železničnej dopravy. Preto je dôležité stanoviť únosné proporcie medzi elektrickou a autonómnou traktáciou (parná a hlavne dieselelektrická).

K zabezpečeniu dopravy za vojny musia byť už v mieri pripravené potrebné zálohy techniky, materiálu a pripravení odborníci

pre obnovovacie práce. Splnenie týchto úloh musí byť zakotvené v príslušných plánoch, pravidelne preverované a precvičované.

Zabezpečenie spoľahlivého spojenia je predpokladom účinného riadenia štátu i ozbrojených síl vo vojne. Systém spojenia zvlášť linkového, vzhľadom k tomu, že bol v podstate vybudovaný ešte v čase, kedy sa nepočítalo s použitím zbraní hromadného ničenia, je zvlášť zraniteľný. Preto je potrebné viac a rozhodnejšie sa orientovať na rádiové spojenie a spojenie smerovými a pohyblivými poškôtkami.

Už v mieri je treba robiť opatrenia ku zvýšeniu odolnosti spojovacieho systému; predovšetkým ide o kabelizáciu dôležitých spojov, vytváranie okružných kabelových spojov a prípravu mobilných spojovacích uzlov a záloh spojovacieho materiálu.

Záverom k tejto oblasti je možné povedať, že význam hospodárskeho riadenia v príprave i vedení ozbrojeného zápasu v terajších podmienkach vzrástol, že zahŕňa celú oblasť prípravy a riadenia priemyslu, poľnohospodárstva, dopravy, spojov a všetkých ostatných oblastí hospodárskeho života štátu. Hlavným oborom prípravy ekonomiky štátu na vojnu je príprava priemyslu. Vzrástol význam zásob v dôsledku sťažených možností vojnovéj výroby.

VOJENSKÉ RIADENIE

V predchádzajúcich statkách bola popísaná úloha a miesto politického, štátneho a hospodárskeho riadenia štátu v príprave a riadení ozbrojeného zápasu. S výnimkou politického riadenia, ktoré stanovuje základné vojenskopolitické ciele, stáva sa za vojny hlavným obsahom činnosti politického, štátneho a hospodárskeho riadenia plnenie úloh v prospech ozbrojených síl a organizácia všestranného zabezpečenia potrieb ozbrojeného zápasu.

Určitú zvláštnosť majú ozbrojené sily. Ozbrojené sily sú hlavnou zložkou obrany zeme. Ich existencia je opodstatnená iba potrebou vedenia ozbrojeného zápasu. V mieri sa na túto úlohu pripravujú a vo vojne je ozbrojený zápas ich vnútornou náplňou.

Nie je obsahom tohto článku zdôvodňovať význam dokonale pripravených a pohotových ozbrojených síl pre obranu socializmu a mieru. Ich úloha a miesto je stanovená v príslušných stranických uzneseniach a zákonoch štátu. Je iba treba, aby úloha ozbrojených síl socialistického štátu bola správne pochopená jak ríadiacimi or-

gánmi, tak aj obyvateľstvom štátu, a aby ozbrojené sily zastávali aj zodpovedajúce postavenie, ktoré vyplýva z ich úlohy a miesta v systéme obrany socialistického štátu.

V terajších podmienkach sa kvalitatívne zmenila úloha a miesto ozbrojených síl na teritóriu, pretože v prípade ozbrojeného konfliktu sa teritórium stáva bojiskom.

Preto sa do určitej miery mení aj obsah vojenského velenia na teritóriu. Teritoriálne vojenské velenie bude musieť, okrem plnenia ostatných úloh, riadiť aj obranu a ochranu teritória, tj. riadiť aktívnu bojovú činnosť na území štátu.

Vojenské riadenie na teritóriu bude teda plniť tieto hlavné úlohy:

1. Zabezpečovať včasnú mobilizáciu ozbrojených síl a doplňovanie poľných vojsk vycvičenými zálohmi.

2. Zabezpečovať obranu územia štátu s dôrazom na protivzdušnú obranu, ochranu proti ZHN a obranu proti nepriateľským výsadbom.

3. Organizovať materiálne technické a zdravotnícke zabezpečenie a zásobovanie vojsk.

4. Zabezpečovať presuny vojsk, premávku na komunikáciách a spojoch, ako aj ich obnovu a údržbu.

5. Riadiť činnosť všetkých vojsk tj. svázov, zväzkov, útvarov, vojenských útstov, skladov, základných a iných vojenských zariadení v zápolí.

Z úlohy a miesta teritoriálneho vojenského velenia musí vychádzať aj organizácia a systém velenia.

Štátu bojovú pohotovosť budú vyžadovať sily a prostriedky PVOS, orgány teritoriálneho velenia a mobilizačné orgány. Ostatné orgány, zväzky, útvary, ústavy a zariadenia môžu byť v značnej miere doplnené až v mobilizácii a značná časť môže byť až v mobilizácii postavená.

Teritoriálne vojenské orgány majú vzťahy k poľným vojskám, politickým, štátnym a hospodárskym orgánom a spoločenským organizáciám štátu. Tieto vzťahy, vzájomné práva a povinnosti musia byť dôsledne ujasnené a jednoznačne stanovené, inak bude dochádzať ku kompetenčným sporom a celá činnosť nebude usmerená k jedinému cieľu.

Jedno z možných riešení je vyčleniť poľné a teritoriálne velenie už v mieri. Výhodou je jednoznačná kompetencia, lepšia možnosť kádrového obsadenia a prípravy. Nedostatkom je zvýšený počet prí-

slušníkov štábov a do určitej miery menšia pozornosť príprave poľných vojsk.

Ďalším možným riešením je vyčleňovanie poľných velení za brannej pohotovosti, čo má opačné klady a nedostatky. Z objektívnych zákonov vedenia terajšieho ozbrojeného zápasu potvrdeného doterajšími skúsenosťami vyplýva, že je treba vytvoriť vojenské, teritoriálne veliteľstvá, ktorým by podliehali všetky teritoriálne zväzky, útvary, ústavy a zariadenia na teritóriu príslušného správneho celku, pokiaľ by ich podriadenosť nebola stanovená inak.

Tieto veliteľstvá by mali byť organizované ako vševojskové štáby, samozrejme ich organizácia by musela zodpovedať špecifické ich úkolov.

Mobilizácia ozbrojených síl je prechod týchto síl z mierového stavu na vojnový v súlade s plánom vojny. V závislosti od určeného stavu bojovej pohotovosti prejavuje sa ako doplnenie, alebo ako výstavba nových zväzkov a útvarov.

V tunajších podmienkach by bolo účelnejšie mať ozbrojené sily v takom zložení, aby mohli plniť úlohu počítačného obdobia bez mobilizácie. Udržovať však také sily v pohotovosti je nereálne, nie je ekonomicky možné ani u najbohatšieho štátu. Preto je zabezpečenie včasnej mobilizácie ozbrojených síl jedným zo základných predpokladov úspešného vedenia vojny.

Mobilizácia ozbrojených síl v terajších podmienkach má niektoré zvláštnosti. V prvom rade to bude stála úhroza nečakaného jadrového úderu pred všeobecnou mobilizáciou alebo v jej priebehu. Aby bolo možné uskutočniť úspešne mobilizáciu v týchto podmienkach, mala by byť v podstate ukončená do zahájenia prvého hromadného jadrového úderu nepriateľa. Najmä sa to týka záloh s kategorizovaných miest, kde je hlavná časť najkvalitnejších a úzkoprofilových záloh. Preto vystupuje do popredia potreba skryť uskutočňovanie mobilizácie. Iba čiastočne môže byť tento úkol splnený postupným skrytým doplnením. Skrytá mobilizácia je vôbec problematická. Ďalším problémom je mobilizácia v súlade s evakuáciou tak, aby bola vykonaná ešte do zahájenia evakuácie obyvateľstva. V prípade, že evakuácia bude predchádzať mobilizácii a nebudú urobené opatrenia k súčasnému vyzovneniu, bude mobilizácia kategorizovaných miest podstatne narušená.

Mimoriadny význam bude mať činnosť miestnych vojenských správ, ktoré za účinnej pomoci príslušných národných vý-

borov a straníckych orgánov musia zabezpečiť včasné zmobilizovanie síl a prostriedkov pre potrebu armády.

Mobilizácia ďalších zväzkov, útvarov a jednotiek a ďalšou dobou pohotovosti síce nebude tak časovo náročná, ale bude zložitá pre veľké straty v zálohách v dôsledku jadrových úderov a evakuácie.

Doplňovanie ozbrojených síl vo vojne bude klásť okrem toho mimoriadne nároky na príslušné orgány v dôsledku veľkých strát vojsk na fronte aj v zápolí. Pretože jadrovými údermi môžu byť vyradené z boja celé útvary, alebo aj sväzky, bude účelné nahradzovať tieto straty formovaním nových útvarov a zväzkov. K tomu, by tieto sväzky a útvary mohli byť zasadené do boja, bude potrebné organizovať ešte v zápolí ich výcvik a stmelenie.

Protivzdušná, protiraketová a perspektívne aj protikozmická obrana je najdôležitejšia bojová činnosť v zápolí. Má rozhodujúci význam nielen pre teritórium, ale tiež pre začiatkové zabezpečenie poľných vojsk pred údermi prostriedkov vzdušného napadnutia protivníka. Úspech boja v začiatčom období a tým do značnej miery aj výsledok vojny bude v podstate závisieť od toho, ako protivzdušná obrana štátu túto úlohu splní.

Ďalšou dôležitou úlohou bude zabezpečenie ochrany proti ZHN. Zabezpečenie ochrany proti ZHN vojenských útvarov a zariadení bude organizované podľa tých istých zásad, ako ochrana poľných vojsk. Určitou výhodou je stacionárny charakter týchto útvarov a zariadení, takže je možné mnoho opatrení, hlavne úpravy a výstavbu úkrytov podľa ekonomických možností urobiť už v mieri. V každom prípade je však potrebné pripraviť už v mieri kryté objekty pre orgány velenie, počnúc na stupni sväzok a vyššie a ďalej mať zplánovanú výstavbu úkrytov a zabezpečenie potrebným materiálom v prípade bezprostredného ohrozenia alebo napadnutia.

Ku zisťovaniu jadrových a uvedomovaní o radiácii situácii musí byť vytvorená potrebná sieť a systém upovedomovania. Javí sa účelným vybudovať tento systém na báze vojenských teritoriálnych orgánov velenia a v potrebnej miere upovedomovať tak vojenské, ako aj civilné orgány. Tento systém však bude vyžadovať dokonalé spojovacie prostriedky a automatizáciu vyhodnocovacieho a upovedomovacieho procesu.

Za OPZHN civilného obyvateľstva, tj. aj za evakuáciu zodpovedá CO a príslušné štátne a hospodárske orgány. Bude preto

potrebné ujasniť rozsah a obsah súčinnosti s týmito orgánmi.

Zdravotnícke zabezpečenie predstavuje jeden z najzložitejších druhov zabezpečenia na teritóriu.

Počet ranených a nemocných vojakov a civilného obyvateľstva v dôsledku jadrových úderov bude nebyťvalý. Zdravotníckeho personálu, liekov, krvi, vybavenia nemocníc, lôžok a prostriedkov odvozu bude veľký nedostatok a nebude možné včas poskytnúť účinnú zdravotnícku pomoc všetkým raneným a nemocným. Tento nedostatok určite ešte viac vynikne, keď vezmeme do úvahy, že hlavné sily a prostriedky zdravotníckej služby sú vo veľkých administratívnych, politických a hospodárskych centrách a vo veľa prípadoch v kategorizovaných mestách, proti ktorým budú podniknuté jadrové údery.

Táto zložitá problematika zdravotníckeho zabezpečenia bude preto vyžadovať ešte dôsledného ujasnenia a prijatia účinných opatrení.

Použitie prieskumne-diverzných, taktických a operačných výsadek bude charakteristické pre vedenie terajšej vojny. V zápolí to budú v prvom prieskumne-diverzných a v niektorých prípadoch, najmä v útočných operáciách, aj operačne taktické výsady.

Boj s nepriateľskými výsadekami v zápolí bude zložitý. Za likvidáciu nepriateľských výsadek na teritóriu by mali zodpovedať vojenské teritoriálne orgány v úzkej súčinnosti s ostatnými brannými zložkami, najmä jednotkami MV a LM.

Výsady všetkých druhov, hlavne taktické a operačné, je potreba ničiť už v priestoroch sústredenia a nakladania rakietami a letectvom s použitím jadrových úderov, diale pri preletu prostriedkami PVOS a PVOV a pri vysadení všetkými silami najbližších pozemných útvarov s cieľom zničiť ich, alebo nedovoliť organizovať zahájiť plnenie úloh. Zložitým problémom bude koordinácia činnosti vojenských a ostatných jednotiek pri likvidácii výsadek.

Pri zabezpečovaní zásobovania poľných vojsk vychádzame z toho, že tieto vojská plnia hlavnú úlohu a preto hlavné úsilie teritoriálnych orgánov velenia je potrebné zamerať k ich prednostnému zásobovaniu.

V terajších podmienkach je to zvlášť zložitá úloha, pretože v dôsledku jadrových úderov budú oveľa väčšie straty materiálu a techniky, bude zťažené zásobovanie a v dôsledku zničenia komunikácií a dopravných prostriedkov. Aj napriek tomu

je túto úlohu potrebné splniť, pretože bez jej splnenia je úspešná bojová činnosť vojsk nemožná.

Podobné ťažkosti okrem zásobovania poľných vojsk budú aj v zásobovaní vojsk, obyvateľstva a priemyslu v zápolí, čo bude klať mimoriadne požiadavky na dopravu.

Presuny vojsk, chod na komunikáciách a spojoch a ich obnovu a údržbu bude potrebné zabezpečiť ako vojenskými teritoriálnymi orgánmi, tak aj silami a prostriedkami príslušných rezortov najmä dopravy, spojov a národných výborov. Riešenie a koordinácia tejto činnosti bude zložitá. Na jednej strane by bolo žiadúce, aby hlavné sily a prostriedky zabezpečenia, obnovy a údržby boli v rukách vojenského veliteľa, na druhej strane by sa tým vyradili ostatné rezorty štátnej správy od zodpovednosti za príslušnú oblasť činnosti na území štátu. Ukazuje sa, že bude potrebné nájsť správne proporcie čo riadiť a robiť vojenskými orgánmi a čo inými rezortmi, za koordinácie vojenského velenia k maximálnemu splneniu požiadaviek potrieb ozbrojeného zápasu.

Mimoriadny význam pre zabezpečenie presunu a zásobovania má cestná doprava. Okrem regulácie a poriadkovej služby na vybranej cestnej sieti je účelné mať aj obnovovacie jednotky a útvary, ktoré by boli podriadené vojenskému veleniu. Príslušný vojenský veliteľ by potom zodpovedal za

kvalitu komunikácií a zabezpečenie presunu na nich.

Železničná doprava na teritóriu má významné miesto. Je preto potrebné okrem využitia síl a prostriedkov MD mať pre obnovu a údržbu hlavných ťahov na teritóriu aj zväzky a útvary železničného vojska. Zvláštny problém tvorí zriaďovanie dočasných prekládkových priestorov v prípade vyradenia niektorých železničných uzlov, kde nie je možné zriadiť obchádzky. Ku splneniu tejto úlohy bude nutné mať potrebné dopravné útvary a jednotky, ktoré by zabezpečovali prepravu materiálu.

Potrubná doprava na teritóriu tvorí súčasť zložitého komunikačného systému. Je treba ujasniť, do akej miery by sa mali vojenské teritoriálne orgány podieľať na jeho ochrane.

Letecká doprava za brannej pohotovosti plne prechádza pod vojenské velenie, ktoré plánuje jej použitie za brannej pohotovosti.

Riadenie činnosti všetkých vojsk, útvarov, ústavov a zariadení na území štátu je podmienené v podstate vytvorením teritoriálneho systému velenia formou teritoriálnych vojenských veliteľov s komplexnými štábmi. Všetky doterajšie cvičenia a skúsenosti z ostatných štátov, či už z kapitalistických alebo socialistických, ukazujú, že vytvorenie takýchto teritoriálnych orgánov pre zabezpečenie vojenskej činnosti na teritóriu je veľmi potrebné.

* * *

Význam zápolia v súdobej vojne bude mimoriadny. Od úspešného splnenia úloh zápolia bude v značnej miere závisieť úspešné zakončenie vojny.

Ozbrojený zápas sa prenáša z frontového pásma na celé zápolie. Použitím rakiet, najmä balistických a orbitálnych je možné ničiť okrem bojujúcich vojsk aj hospodársky a ľudský potenciál bojujúcich štátov. V dôsledku vyzbrojenia hlavných štátov dvoch koalícií mohutnými jadrovými zbraňami budú straty na ľuďoch, materiálu a zariadeniach nebývalé.

Preto okrem dôkladnej protivzdušnej, protiraketovej, protikozmickej obrany bude mať mimoriadny význam aj morálny stav a pripravenosť ozbrojených síl, obyvateľstva, priemyslu, dopravy, spojov už v mieri.

Aj keď v tejto oblasti bol dosiahnutý v posledných rokoch podstatný krok dopredu, je potreba vziať do úvahy, že množstvo otázok i doktrínálneho charakteru bude treba doriešiť. Je to ucelený systém teritoriálnych orgánov velenia a teritoriálnych vojsk, činnosť všetkých obranných zložiek pre riadenie ozbrojeného zápasu na území štátu, odstránenie dobývania niektorých činností s civilnou obranou, napr. v teritoriálnej radiačnej hlásnej službe atď.

To vyžaduje urýchlené koncepčné riešenie úlohy a miesta jednotlivých orgánov štátnej, hospodárskej správy a najmä vojenských orgánov, dobudovanie teritoriálneho vojenského systému, výstavbu teritoriálnych vojsk a riešenie všetkých otázok súčinnosti.

SCHEMA RIADENIA POLITICKÝCH, ŠTÁTNÝCH, HOSPODÁRSKÝCH, VOJENSKÝCH
A SPOLOČENSKÝCH ORGÁNOV ŠTÁTU

PRÍLOHA I

